

فهرست

درس نامه و سؤال	خلاصه نموداری	سؤال های دشوار	آزمون جمع بندی
یادآوری.....	۷.....		
بخش اول: تفکر و اندیشه	۸.....		
درس اول: هدایت الهی	۹.....	۱۴.....	۱۵.....
درس دوم: تداوم هدایت	۱۷.....	۲۴.....	۲۵.....
درس سوم: معجزه جاویدان	۲۷.....	۳۳.....	۳۴.....
درس چهارم: مسئولیت های پیامبر ﷺ	۳۶.....	۴۳.....	۴۴.....
درس پنجم: امامت، تداوم رسالت	۴۷.....	۵۵.....	۵۶.....
درس ششم: پیشوایان اسوه	۵۸.....	۶۵.....	۶۶.....
درس هفتم: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و.....	۶۸.....	۷۳.....	۷۴.....
درس هشتم: احیای ارزش های راستین	۷۶.....	۸۱.....	۸۲.....
درس نهم: عصر غیبت	۸۴.....	۹۲.....	۹۳.....
درس دهم: مرجعیت و ولایت فقیه	۹۵.....	۱۰۳.....	۱۰۴.....
درس یازدهم: عزت نفس	۱۰۶.....	۱۱۲.....	۱۱۳.....
درس دوازدهم: پیوند مقدس	۱۱۵.....	۱۲۲.....	۱۲۳.....
پاسخ نامه تشریحی	۱۲۵.....		

آزمون های نوبت اول و دوم

سؤال	پاسخ
نمونه امتحان نیم سال اول: امتحان شماره (۱)	۱۵۴..... ۱۵۵.....
نمونه امتحان نیم سال اول: امتحان شماره (۲)	۱۵۶..... ۱۵۷.....
نمونه امتحان نیم سال دوم: امتحان شماره (۳)	۱۵۸..... ۱۵۹.....
نمونه امتحان نیم سال دوم: امتحان شماره (۴)	۱۶۰..... ۱۶۱.....
نمونه امتحان نیم سال دوم: امتحان شماره (۵)	۱۶۲..... ۱۶۳.....
نمونه امتحان نیم سال دوم: نهایی خرداد ۱۴۰۳	۱۶۴..... ۱۶۶.....

● یادآوری موضوعات سال دهم:

- ۱ هدف زندگی و محبوب نهایی زندگی ما خداست.
- ۲ خدا سرچشمه خوبی‌هاست.
- ۳ حرکت به سوی خوبی‌ها یعنی نزدیکی به خدا.
- ۴ راه دستیابی به همه کمال‌ها و زیبایی‌ها، تقرب به خداست.
- ۵ موجودات جهان از آن خدا هستند و به سوی او بازمی‌گردند. (معاد)
- ۶ بازگشت و معاد انسان ویژه است و از اعمال اختیاری او شکل می‌گیرد.

نکته مهم: برنامه‌ریزی کرد.
برای انجام بهترین عمل باید عقاید و اعمال و رفتاری که باعث رستگاری می‌شود را شناخت.
به این عقاید و اعمال پایبند بود.

● نگاهی به موضوعات بخش اول سال یازدهم:

- ۱ روش هدایت خداوند (از طریق پیامبران و امامان)
- ۲ بهره‌مندی از هدایت خداوند برای زندگی بهتر در دنیا و خوشبختی در آخرت

یادآوری

در سال گذشته با «هدف زندگی» آشنا شدیم و دانستیم که مقصود^۱ و محبوب نهایی زندگی ما «خداست». او سرچشمه همه خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و حرکت به سوی این خوبی‌ها به معنای نزدیکی به اوست. در حقیقت، راه دستیابی به همه کمال‌ها و زیبایی‌ها تقرب به خداست. همچنین آموختیم که موجودات جهان، از آن خداوند و بازگشتشان هم به سوی اوست. در میان مخلوقات پیرامون ما، بازگشت انسان، یک بازگشت ویژه است. ^۲ (معاد) هر انسانی از عمل اختیاری او شکل می‌گیرد. بنابراین، باید برای انجام بهترین عمل، به درستی برنامه‌ریزی کرد و عقاید، اخلاق و اعمالی که موجب رستگاری در دنیا و آخرت می‌شود را شناخت و به آنها پایبند بود.

امسال در این بخش از کتاب دین و زندگی، با روش هدایتی خداوند بیشتر آشنا می‌شویم تا با بهره‌مندی از هدایت‌های او، برای بهترین زندگی در دنیا و کسب خوشبختی جاویدان در آخرت، بهتر برنامه‌ریزی کنیم.

نبوت و امامت

از طریق پیامبران و امامان

سؤال‌هایی که علامت دارند، سخت‌ترین سؤال‌های هر بخشند. اگر به کم‌تر از ۲۰، اثنی‌نهی نمی‌شی، بعد از تسلط روی سؤال‌های دیگه، پرو سراغ اون‌ها.

سؤال‌های امتحانی

- ۱- خداوند سرچشمه خوبی‌هاست؛ و به همین دلیل حرکت به سوی خوبی‌ها به معنی قرب الهی (نزدیکی به او) است. (درست - نادرست)
- ۲- معاد انسان از اعمال اختیاری و غیراختیاری انسان شکل می‌گیرد. (درست - نادرست)
- ۳- مقصود و محبوب نهایی زندگی انسان است.
- ۴- برای انجام بهترین عمل باید عقاید، و که موجب رستگاری در دنیا و آخرت می‌شود را شناخت.
- ۵- راه دستیابی به همه کمالات چیست؟
- ۶- چرا موجودات جهان باید به سوی خدا بازگردند؟
- ۷- چرا باید برای انجام بهترین اعمال در این جهان برنامه‌ریزی کرد؟
- ۸- با بهره‌مندی از چه هدایتی انسان به خوشبختی می‌رسد؟

آب، حیات بخش زندگی مادی

- ویژگی های آب
- نعمت بی نظیر خداوند
 - جلوه زیبایی و طراوت
 - مظهر پاکی و زلالی
 - عامل ادامه حیات
 - مایه حیات و اساس زندگی در جهان

آیه ۳۰ سوره انبیاء: ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ ...﴾

پیام آیه: آب مایه حیات و اساس زندگی در جهان است.

آیه ۴۹ سوره فرقان: ﴿لِنَحْيِيَّ بِه بِلْدَةً مَّيْتًا﴾

پیام آیه: آب حیات بخش جهان مادی از جمله انسان هاست.

دین، حیات بخش زندگی معنوی

آیه ۲۴ سوره انفال:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ ...﴾

پیام آیه: ۱- مخاطب آیه ایمان آورندگان هستند. ۲- حیات روح انسان و زندگی حقیقی او وابسته به پاسخگویی به دعوت الهی است. ۳- پذیرش دعوت پیامبر و خداوند از سوی انسان به او زندگی حقیقی می بخشد. (شرط زندگی حقیقی، پذیرش دعوت الهی است.)

نکته: در ابتدای درس، آب مایه حیات بخش ذکر شده است که این تشبیهی است برای حیات بخشی روحی و معنوی انسان:

طراوت بخشی آب به جسم انسان ← طراوت بخشی دین به روح انسان

مایه حیات و اساس زندگی مادی ← آب

مایه حیات و اساس زندگی معنوی ← دین الهی

نکته: منظور از اکسیر حیات بخش روح مؤمنان، دین و هدایت الهی است که انسان با پذیرش آن و با ایمان به خداوند می تواند به این اکسیر حیات بخش دست یابد.

تفکر و اندیشه

بخش اول

آب، نعمت بی نظیر خداوند، جلوه زیبایی و طراوت، مظهر پاکی و زلالی و عامل ادامه حیات است. در نبود آب، از آواز دلنشین پرندگان، طراوت و سرسبزی درختان و تبسم گل های زیبا و رنگارنگ طبیعت اثری نخواهد بود. آری، آب مایه حیات و اساس زندگی در جهان است.

﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ (ترجمه: و هر چیز زنده ای را از آب قرار دادیم.)

انسان یا آب نیازهای طبیعی و جسمی اش را برطرف می سازد و به طور کلی آب، حیات بخش جهان مادی، از جمله ما انسان هاست.

دین الهی → لِنَحْيِيَّ بِه بِلْدَةً مَّيْتًا (ترجمه: تا به وسیله آن [آب]، سرزمین مرده را زنده کنیم.)

اما راستی حیات روح بشر وابسته به چیست؟ چه چیزی به روح و درون انسان شادایی و طراوت می بخشد؟ چگونه می توان به این اکسیر حیات دست یافت؟ با پذیرش دعوت خدا و پیامبر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ

ای کسانی که ایمان آورده اید، دعوت خدا و پیامبر را بپذیرید؛ آنگاه که شما را به چیزی فرا می خواند که به شما زندگی حقیقی می بخشد.

سؤال های امتحانی

۹- آیه شریفه ﴿لِنَحْيِيَّ بِه بِلْدَةً مَّيْتًا﴾ بیانگر چه مفهومی است؟

۱۰- با توجه به آیه شریفه ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ حیات جهان مادی وابسته به چیست؟

۱۱- مطابق با آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ حیات بخش زندگی معنوی اهل ایمان چیست؟

۱۲- کدام بخش از آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ شرط بهره مندی از زندگی حقیقی را بیان می کند؟

۱۳- کدام آیه شریفه دست یافتن بشر به اکسیر حیات را بیان می کند؟

۱) ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾

۲) ﴿اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾

۱۴- از دقت در آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ کدام مفهوم برداشت می شود؟

۱) دین، مظاهر حیات را ارج می نهد و به آن تشویق می کند. ۲) دین، زندگی بخش و مایه حیات حقیقی انسان است.

۱۵- آب نعمت بی نظیر خداوند و جلوه و و مظهر پاکی است.

۱۶- حیات بخش جهان مادی و حیات بخش زندگی معنوی انسان است.

۱۷- حیات روح بشر وابسته به چیست؟

هدایت

احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند، سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم. از این رو این سؤالات در ذهن ایجاد می‌شود که: آیا می‌توان به مکاتب بشری اعتماد

راه‌هایی که تنها با تکیه بر عقل انسان ارائه شده

کرد و زندگی را براساس برنامه‌های آنان بنا نهاد؟ **فیر**

آیا انسان می‌تواند تنها با تکیه بر عقل، برنامه‌کاملی برای سعادت خود ارائه دهد؟ **فیر؛ چون جواب همه پرسش‌ها را نمی‌داند.**
 یک برنامه مناسب برای سعادت انسان باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟ **همه ویژگی‌های انسان را در بر بگیرد و از راه سعادت او آله باشد.**
 آیا برنامه‌ای که فقط سعادت دنیای انسان را در بر بگیرد، کامل است؟ **فیر؛ زیرا انسان زندگی پس از مرگ هم دارد.**

علت ارائه برنامه‌های متفاوت از جانب مکاتب بشری

مقدمه اول: انسان به برنامه‌ای برای **۱** پاسخگویی به نیازهایش و **۲** تضمین سعادتش نیاز دارد.

مقدمه دوم: این نیاز انسان، نیازی دائمی و همیشگی است. **نتیجه:** در طول تاریخ همیشه شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از طرف مکاتب بشری بوده‌ایم.

توضیح: مکاتب بشری برای این که نیازهای انسان را برطرف کنند هر کدام برنامه‌ای مطابق با افکار خود ارائه کرده‌اند که این برنامه‌ها چون از جانب مکاتب مختلف با افکار مختلف بوده، متفاوت و گاهی حتی متضاد هم هستند.

● در این جا چند سؤال مطرح می‌شود که در ادامه درس به پاسخ آن‌ها خواهیم رسید:

۱ آیا می‌توان به مکاتب بشری اعتماد کرد؟

۲ آیا انسان تنها با تکیه بر عقل خویش می‌تواند برنامه کاملی ارائه کند؟

۳ برنامه مناسب برای سعادت انسان چه ویژگی‌هایی دارد؟

۴ برنامه‌ای که سعادت دنیای انسان را در بر بگیرد کامل است؟

سؤال‌های امتحانی

- ۱۸- نیاز انسان به هدایت، یک نیاز است.
- ۱۹- انسان در زندگی به برنامه‌ای برای پاسخگویی و تضمین نیاز دارد.
- ۲۰- برنامه‌ای که انسان بتواند در طول زندگی بر آن تکیه کند، چگونه باید باشد؟
- ۲۱- ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری در طول تاریخ، بازتاب کدام گزینه است؟
 (۱) بینش‌ها و نگرش‌های خاص انسان موجب تمایل او به انتخاب هدف‌های متعدد می‌شود.
 (۲) احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخگوی نیازهای او و ضامن سعادتش باشد.

انواع نیازهای انسان

۱- نیازهای طبیعی و غریزی

این نیازها در واقع همان نیازهای مادی هستند.

ویژگی

- الف** خداوند پاسخ به این نیازها را در طبیعت آماده کرده است.
- ب** انسان قدرت آگاه شدن از پاسخ به نیازهای طبیعی خود را دارد.

مثال: نیاز به خوراک، پوشاک، مسکن و ...

۲- نیازهای برتر

ویژگی

- الف** انسان با بالا رفتن از سطح زندگی روزمره و اندیشیدن در افق بالاتر با آن‌ها روبه‌رو می‌شود.
- ب** این نیازها برآمده از سرمایه‌های ویژه انسان مانند عقل و اختیار (سال دهم) است.
- ج** سعادت انسان در گرو پاسخ درست به این نیازهای برتر است.
- د** این نیازها به تدریج به دل مشغولی و دغدغه و در نهایت به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان تنها با یافتن پاسخ آن‌ها آرامش پیدا می‌کند.

برخی از نیازهای برتر

۱- شناخت هدف زندگی

- سؤال‌هایی که مربوط به «چرایی زندگی» است در این نیاز مطرح می‌شود.
- برای چه زندگی می‌کند؟
- کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر زندگی‌اش را صرف آن نماید؟
- عدم شناخت هدف حقیقی زندگی و دچار خطا شدن در شناخت هدف «علت» از دست دادن عمر

دعای امام سجاد علیه السلام: خدایا ایام زندگانی ...

پیام دعا: شناخت هدف زندگی بسیار مهم است و به این دلیل امام سجاد برای آن دعا می‌کند.

۲- درک آینده خویش

- سؤال‌هایی که مربوط به «آینده انسان» پس از این دنیا است، در این نیاز مطرح می‌شود.
- مثال:** آینده او چگونه است؟ و آیا زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟ و ...

شعر مولوی: روزها فکر من این است ..

پیام شعر: مولوی در این شعر از دغدغه و دل‌مشغولی خود می‌گوید که به سؤال‌های اساسی تبدیل شده است:

- آمدنم بهر چه بود؟ (شناخت هدف زندگی)
- به کجا می‌روم؟ (درک آینده خویش)

۲۸- نیازهای برتر به تدریج به و بالأخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که تنها با یافتن پاسخ آن‌ها انسان آرام می‌گیرد.

نیازهای مادی

۱) دسته اول نیازها

نیازهای برتر انسان همچون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد؛ مانند نیاز به آب، هوا، غذا و مسکن. خداوند پاسخ به این نیازها را در عالم طبیعت آماده کرده و قدرت آگاه شدن از آنها را نیز به انسان داده است؛ برای مثال، در وقت نیاز به آب و غذا احساس تشنگی و گرسنگی می‌کند و سراغ آب و غذا می‌رود. هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می‌برد و برای خود پوشاک و مسکن تهیه می‌کند.

اما نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی‌شود؛ زمانی که انسان، از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تری نیز روبه‌رو می‌بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به او عطا کرده است. پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می‌کند.

این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان تا پاسخ آنها را نیابد، آرام نمی‌گیرد. برخی از این نیازها عبارت‌اند از: **نیازهای برتر**

۱- شناخت هدف زندگی: انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند؟» و کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر، زندگی‌اش را صرف آن نماید؟ او می‌داند که اگر هدف حقیقی خود را **نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود** عمر خود را از دست داده است.

به همین خاطر، امام سجاد علیه السلام پیوسته این دعا را می‌خواند که:

«خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای»^۱

۲- درک آینده خویش: انسان با این سؤال مهم و اساسی نیز روبه‌روست که: «آینده او چگونه است؟»؛ «آیا زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟»^۲ اگر مرگ حیات، به شکل دیگری ادامه می‌یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟^۳ «آزاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟»^۴ و «خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟»^۵ **اعمال اختیاری انسان چگونه باشد؟**

روزها فکر من این است و هر شب محم
که چرا غافل از احوال دل نوشتنم
از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود
به کجا می‌روم آخر تاملی و طم

درک آینده خویش

شناخت هدف زندگی

۱- با این سرمایه‌ها در درس دوم کتاب دین و زندگی پایه دهم با عنوان «بر پرواز» آشنا شده‌اید.
۲- و استفرغ آتیمی فی ما خلقتی لمر. دعای مکارم الاخلاق.
۳- دیوان نسیم، مولوی.

سؤال‌های امتحانی

- ۲۲- آیه شریفه «لنحیی به بلدة ميتاً» به کدام دسته از نیازهای انسان اشاره می‌کند؟
- ۲۳- دعای امام سجاد علیه السلام که فرمود: «خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص ده که مرا برای آن آفریده‌ای.» به کدام نیاز انسان اشاره دارد؟
- ۲۴- پاسخ صحیح به نیازهای برتر، سعادت انسان را تضمین می‌کند. (درست - نادرست)
- ۲۵- نیازهای برتر انسان با اندیشیدن او در افق‌های بالاتری از زندگی روزمره نمایان می‌شوند. (درست - نادرست)
- ۲۶- آرامش انسان وقتی حاصل می‌شود که دغدغه و دل‌مشغولی‌های او به سؤال‌های اساسی ختم شود. (درست - نادرست)
- ۲۷- نیازهای برتر انسان برآمده از است که خداوند به او عطا کرده است.
- ۲۸- نیازهای برتر به تدریج به و بالأخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که تنها با یافتن پاسخ آن‌ها انسان آرام می‌گیرد.
- ۲۹- ویژگی‌های نیازهای طبیعی انسان چیست؟ (۲ مورد)

۳۰- مصراع «از کجا آمده‌ام، آمدنم بهر چه بود» مربوط به کدام نیاز اساسی انسان است؟

۳- کشف راه درست زندگی

الف چگونه زیستن، در این نیاز مطرح می‌شود.

ب دغدغه انسان فکور و خردمند است.

ج این دغدغه جدی است، چون انسان یک بار به دنیا می‌آید و زندگی می‌کند، پس باید راه مطمئن و درست را انتخاب کند.

دقت کنید:

نیاز شناخت هدف زندگی ← برای چه (چرا) باید زندگی کنیم؟
نیاز درک آینده خویش ← معاد و سؤال‌های مربوط به پس از مرگ
نیاز کشف راه درست زندگی ← چگونه باید زندگی کنیم؟

سوره عصر: ﴿و العصر ان الانسان...﴾

پیام آیات: ۱- مهم‌ترین سرمایه انسان فرصت عمر است.

۲- کسی که از فرصت عمر استفاده نکند، خسران دیده است.

۳- برای خسران دیده‌نبودن سه شرط لازم است: ۱- ایمان

۲- عمل صالح ۳- اهل حق و صبور بودن و توصیه‌کردن به آن‌ها

نکته مهم: آیات سوره عصر به این موضوع اشاره دارد که اگر انسان به سؤالات اساسی خود (به‌خصوص کشف راه درست زندگی) پاسخ درستی ندهد، زیانکار است و زندگی‌اش را هدر داده است.

ویژگی پاسخ‌نیازهای برتر

الف کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. ← عمر محدود انسان

برای آزمودن و تجربه پاسخ احتمالی و مشکوک کافی نیست.

ب همه‌جانبه باشد: ← انسان دارای ابعاد مختلفی است که

ارتباط کاملی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بعد جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

نتیجه: تنها خدا می‌تواند به این سؤالات پاسخ دهد؛ زیرا:

۱ آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی و

ابعاد ظریف روحی، جسمی، فردی و ... دارد.

۲ سرنوشت پس از مرگ انسان را می‌داند و به عاقبت او علم دارد.

شیوه درست زندگی کردن

۳- کشف راه درست زندگی: راه زندگی یا «چگونه زیستن» که ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی (عدلت، دارد، دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است. این دغدغه از آن جهت جدی است که انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند. بنابراین در این فرصت تکرارنشده، باید از بین همه راه‌هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند با بهره‌مندی از سرمایه‌های خدادادی به هدف خلقت برسد. بنابراین، یکی از سؤالات اساسی (شاید مهم‌ترین سؤال) انسان این است که راه درست زندگی کدام است؟ و چگونه می‌توان به آن دست یافت؟

تدبر در قرآن

در آیات سوره عصر تدبر کنید و با کمک دوستان خود، به سؤالات پاسخ دهید:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
وَ الْعَصْرِ، اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِیْ خُسْرٍ، اِلَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا
وَ عَمِلُوْا الصّٰلِحٰتِ وَ تَوٰصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوٰصَوْا بِالصَّبْرِ

- ۱- خداوند در این سوره به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟ زمان؛ زیرا مهم‌ترین چیزی که انسان دارد زمان و فرصت عمر است.
- ۲- چه خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟ فسارت از دست دادن فرصت عمر و استغفاره نادرست از آن
- ۳- چه کسانی دچار خسران نمی‌شوند؟ کسانی که ۱- ایمان بیاورند. ۲- عمل صالح انجام دهند. ۳- اهل حق و صبر باشند و به آن‌ها توصیه کنند.

نیازهای برتر و بنیادین

پاسخ به این نیازها و سؤال‌های اساسی باید حداقل دو ویژگی داشته باشد:
الف) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد؛ زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به‌خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون‌اند.

ب) همه‌جانبه باشد؛ به طوری که به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد؛ زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی، بیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

با توجه به این دو ویژگی کسی می‌تواند پاسخ صحیح این سؤال‌ها را بدهد که:

۱- آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد. ← یعنی خداوند

۱۴

سؤال‌های امتحانی

۳۱- بنا بر آیات سوره عصر ﴿و العصر ان الانسان لفي خسر...﴾، موضوع سوگند الهی چیست

و چه خسارتی انسان را مورد تهدید قرار می‌دهد؟

۳۲- مطابق آیات سوره عصر ﴿و العصر ان الانسان لفي خسر...﴾ چه شرایطی برای رهایی از خسران بیان شده است؟

۳۳- آیات سوره عصر به کدام نیاز انسان اشاره دارند؟

۳۴- چگونه زیستن، با دو نیاز دیگر انسان یعنی «کشف راه درست زندگی» و «شناخت هدف زندگی» ارتباطی دقیق دارد. (درست - نادرست)

۳۵- محدودیت عمر انسان لزوم پاسخگویی کاملاً درست و قابل اعتماد به مفهوم چگونه زیستن را ایجاد می‌کند. (درست - نادرست)

۳۶- نیاز دغدغه انسان‌های فکور و خردمند است.

۳۷- هر پاسخ احتمالی و مشکوک به سؤال‌های نیازهای برتر انسان نیازمند و است.

۳۸- چه خسارتی انسان را در طول زندگی‌اش تهدید می‌کند؟

۳۹- دو ویژگی پاسخ به نیازها و سؤال‌های اساسی انسان را بنویسید.

۴۰- چرا باید پاسخ به نیازهای اساسی انسان همه‌جانبه باشد؟

۴۱- ارتباط کامل و هماهنگ ابعاد وجودی انسان و عدم برنامه‌ریزی جداگانه برای هر بعد، کدام ویژگی پاسخ به نیازهای برتر را ایجاب می‌کند؟

(۱) کاملاً درست و قابل اعتماد بودن (۲) همه‌جانبه بودن

۴۲- چرا نمی‌توان با تجربه راه درست زندگی را کشف کرد؟

۴۳- چرا پاسخ به نیازها و سؤال‌های اساسی باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد؟

شیوه هدایت خداوند

۱ خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی‌هایشان هدایت می‌کند.

۲ انسان ویژگی‌های خاصی دارد که با بقیه موجودات متفاوت است. ← پس شیوه هدایت او متفاوت است.

۳ ویژگی‌های مهم انسان: **الف** توانایی تعقل و تفکر **ب** قدرت اختیار و انتخاب

۴ هدایت انسان از مسیر این دو ویژگی می‌گذرد.

از طریق پیامبران فرستاده می‌شود.

انسان در این برنامه تفکر می‌کند. (عقل)
با پی بردن به ویژگی‌های آن، این برنامه را انتخاب می‌کند و در زندگی به کار می‌بندد. (اختیار)

انسان با به کار بردن این برنامه، به هدف خلقت خود می‌رسد.

برنامه هدایت الهی

با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند.

با کسب معرفت و تشخیص باید‌ها و نبایدها، (اختیار) راه صحیح را می‌یابد و پیش می‌رود.

نکته

وحی الهی از طریق پیامبران پاسخ همه سوالات اساسی (بنیادین و برتر) انسان، یعنی هدف زندگی، کشف راه درست زندگی و ... را در خود دارد.

۲- همچنین بدانند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آنهاست.

پهوان آفرت در میطه علم خداوند است.

فعالیت کلاسی

با توجه به توضیحات، بررسی کنید که

فیر نمی‌تواند، زیرا انسان دو ویژگی بالا را ندارد.

الف) آیا عقل انسان به تنهایی می‌تواند به این سوال‌های اساسی پاسخ کامل و جامع دهد؟ چرا؟
ب) آیا انسان به تنهایی می‌تواند مسیر سعادت را طراحی کند؟ چرا؟

..... فیر نمی‌تواند، چون انسان آگاهی کاملی از خودش و آینده‌اش ندارد.....

شیوه هدایت خداوند

خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودشان قرار داده است هدایت می‌کند. ۱ انسان ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌کند و همین امر سبب شیوه هدایت او متفاوت باشد.

سرمایه‌ها و ویژگی‌ها (سال دهم)

یکی از این ویژگی‌ها، توانایی **تعقل و تفکر** و ویژگی دیگر **قدرت اختیار و انتخاب** اوست؛ انسان، ابتدا درباره هر کاری **تفکر** می‌کند، اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می‌رساند، آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد. **عقل**

عقل - اختیار

نیازهای هدایت خداوند نیز از مسیر این دو ویژگی می‌گذرد؛ یعنی خداوند برنامه هدایت انسان را که در برگیرنده پاسخ به سوالات بنیادین است، از طریق پیامبران می‌فرستد، تا انسان با تفکر در این برنامه و پی بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کند و در زندگی به کار بندد و به هدفی که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.

انسان با **عقل خود در پیام الهی** تفکر می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص باید‌ها و نبایدها، راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.

اختیار

۱- به طور مثال، زنبور عسل که ساختمان بدنی ویژه‌ای دارد و برای تولید عسل باید مکان مخصوصی را تهیه کند، خداوند او را هدایت می‌کند تا آن کندوی مخصوص را بسازد (سوره نحل، آیه ۶۸).

۱۵

سؤال‌های امتحانی

۴۴- شیوه متفاوت هدایت انسان، ریشه در تفاوت اهداف او دارد. (درست - نادرست)

۴۵- انسان به سبب داشتن ویژگی‌هایی همچون عقل و اختیار این توانایی را دارد که مسیر سعادت خود را طراحی کند. (درست - نادرست)

۴۶- خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با هدایت کرده است.

۴۷- هدایت خداوند برای انسان از مسیر دو ویژگی و می‌گذرد.

۴۸- انسان با کسب و تشخیص راه صحیح زندگی می‌یابد.

۴۹- برنامه هدایت انسان در برگیرنده چیست؟

۵۰- چرا شیوه هدایت انسان با دیگر موجودات متفاوت است؟

۵۱- ارسال برنامه هدایت انسان از طرف خداوند چگونه صورت گرفته است؟

۵۲- چه تعداد از موارد زیر، شیوه هدایت الهی را به درستی بیان نموده است؟

الف) خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با نیازهای برتر آن هدایت می‌کند.

ب) انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند و با تشخیص نیازهایش راه صحیح زندگی را می‌یابد.

ج) انسان با تفکر در برنامه الهی و پی بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با اختیار خود آن را انتخاب می‌کند.

د) ویژگی‌های انسان سبب شده شیوه هدایت او متفاوت از سایر مخلوقات باشد.

۲ (۳) مورد

۱ (۲) مورد

۳ (۱) مورد

۵۳- به چه دلیل تنها خداوند پاسخ نیازهای اساسی انسان را می‌داند؟ (دو دلیل)

۵۴- دو ویژگی تعقل و اختیار، چگونه در انجام امور انسان را یاری می‌دهند؟

حدیث امام کاظم علیه السلام ای هشام ...

- پیام حدیث:** ۱- ارسال رُسل برای تعقل کردن بندگان در پیام الهی است.
- ۲- معرفت برتر ← سبب پذیرفتن بهتر پیام الهی می شود.
- ۳- برتری در تعقل و تفکر ← سبب داناتر شدن نسبت به فرمان های الهی است
- ۴- عقل کامل تر ← سبب بالاتر رفتن رتبه انسان است.

انسان با در کنار هم قراردادن دو چیز می تواند به سؤالات اساسی و نیازهای برتر پاسخ گوید

دقت کنید!

- عقل + اختیار** ← هدایت ویژه انسان
- عقل + وحی** ← دستیابی به پاسخ سؤال های اساسی
- نکته:** اختیار انسان سبب می شود انسان راه های دیگری غیر از راه و برنامه الهی را هم بتواند انتخاب کند.

پیامد انتخاب ← زبان خواهد کرد.

برنامه غیر الهی ← دست خالی به آخرت خواهد رفت.

علت: چون هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند نمی تواند پاسخ درستی به نیازهای اساسی انسان بدهد.

آیه ۱۶۵ سوره نساء: ﴿رسلًا مبشرين و منذرین...﴾

- پیام آیه:** ۱- هدف فرستادن پیامبران جلوگیری از بهانه جویی انسان ها در روز قیامت و تمام کردن حجت بر آنهاست.
- ۲- پیامبران الهی بشارت دهنده و بیم دهنده هستند.
- ۳- هدف فرستادن پیامبران الهی پاسخگویی به نیازهای بشر در مورد کشف راه درست زندگی است.

امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم، فرمود:

«ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان فرستاد، جز برای آنکه بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی داناترند و آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.»

نیازهای برتر انسان

بنابراین با کنار هم قرار گرفتن **عقل** و **وحی** می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت. البته انسان به علت دارا بودن اختیار می تواند راه های دیگری را نیز برگزیند. اما چنان که گفته شد، چون هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند نمی تواند پاسخ درستی به آن نیازها بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی به دیار آخرت خواهد شتافت.

پیامد انقلاب برنامه ای غیر از برنامه خداوند

تکمیل کنید

اگر خداوند به سؤال های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند، انسان در قیامت می تواند بگوید: ... من راه سعادت را نمی دانستم و به همین دلیل گمراه شدم.

خداوند، در قرآن کریم درباره تمام و کامل شدن حجت الهی با فرستادن انبیا فرموده است:

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِيَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ... ۲

رسولانی (را فرستاد که) بشارت دهنده و بیم دهنده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد...

خداوند با ... فرستادن پیامبران بشارت دهنده و بیم دهنده ... را و ... بهانه گیری انسان ها ...

را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.

اندیشه و تحقیق

- آیا انسان می تواند پاسخ دادن به نیازهای برتر را نادیده بگیرد و بر اساس ضرب المثل «هرچه پیش آید خوش آید» رفتار کند؟ چرا؟
فیر؛ زیرا در این صورت فرصت عمر را هدر می دهد و دچار قسران خواهد شد.
 - آیا می توانیم پاسخ به نیازهای برتر را به احساسات شخصی و سلیقه فردی واگذار کنیم؟ چرا؟
کشف راه درست زیستن؛ زیرا می خواهد با تجربه به آن پی ببرد که در این صورت نیازمند دو عمر است؛ یکی برای تجربه کردن و دیگری برای به کار بردن آن. (که امکان پذیر نیست پس باید راه درست زندگی را از خداوند و برنامه او فواید) مرد تردمند عمر پیش را عمر دو بایست در این روزگار
 - تا به یکی تجربه آموختن با دیگری تجربه بردن به کار
- فیر؛ زیرا سلیقه هر فرد برای رسیدن به سعادت کافی نیست و اختلاف سلیقه ها راه های مختلفی در پی دارد و ضمناً این نیازها فراتر از سلیقه ها و احساسات شفقی است.

سؤال های امتحانی

- ۵۵- مطابق پیام آیه شریفه ﴿رسلًا مبشرين و منذرین لئلا يكون للناس على الله حجة...﴾ فرستادن پیامبران چه ثمره ای خواهد داشت؟
- ۵۶- با تکیه بر مستند وحیانی ﴿رسلًا مبشرين و منذرین لئلا يكون للناس على الله حجة بعد الرسل﴾، خداوند چگونه راه هرگونه عذر و بهانه را مسدود کرده است؟
- ۵۷- با کنار هم قراردادن عقل و اختیار می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت. (درست - نادرست)
- ۵۸- به فرموده امام کاظم علیه السلام، ترفیع رتبه در دنیا و آخرت، بازتاب تکامل عقل است. (درست - نادرست)
- ۵۹- امام هفتم شیعیان، داناتر بودن به فرمان الهی را معلول معرفت برتر انسان دانسته اند. (درست - نادرست)
- ۶۰- آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی هستند.
- ۶۱- خداوند با ارسال پیامبران الهی راه را بسته و را بر بندگان تمام کرده است.
- ۶۲- انسان چگونه می تواند به پاسخ سؤالات اساسی خود دست یابد؟
- ۶۳- چرا پاسخ هایی که انسان از طریق غیر الهی به دست می آورد انسان را دچار زیان می کند؟
- ۶۴- مطابق حدیث امام کاظم علیه السلام دلیل فرستادن رسولان الهی به سوی بندگان از طرف خداوند چه بود؟
- ۶۵- اگر خداوند به سؤال های اساسی انسان پاسخ ندهد انسان در قیامت چه دستاویزی دارد؟
- ۶۶- این شعر سعدی به کدام نیاز انسان اشاره دارد؟
«مرد خردمند هنر پیشه را / عمر دو بایست در این روزگار»
- ۶۷- آیا انسان قادر به انتخاب راه دیگری غیر از برنامه و راه خداوند خواهد بود، در این صورت چه پیامدی را باید بپذیرد؟

- ← آب، مایهٔ حیات و اساس زندگی جهان مادی
- ← آیه ﴿و جعلنا من الماء کلّ شیء حی﴾
- ← آیه ﴿لنحیی به بلدة میناً﴾
- ← دین (دعوت خدا و پیامبر)، اکسیر حیات زندگی معنوی و حقیقی
- ← آیه ﴿یا ایها الذین آمنوا استجبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم﴾

خلاصه نموداری درس اول: هدایت الهی

نیازهای انسان

- ← ۱ نیازهای غریزی و طبیعی (مانند آب و هوا و ...) - خداوند
- ← پاسخ به آن‌ها را در عالم طبیعت آماده کرده است.
- ← قدرت آگاه‌شدن از آن‌ها را به انسان داده است.

- ← ۲ نیازهای برتر (بنیادین)
- ← فراتر رفتن از سطح زندگی روزمره
- ← برآمده از سرمایه‌های ویژهٔ انسان
- ← پاسخ صحیح به آن‌ها ضامن رستگاری
- ← به دل مشغولی و دغدغه تبدیل می‌شوند.
- ← آرامش در یافتن پاسخ آن‌هاست.

- ← ۱ شناخت هدف زندگی
- ← «انسان برای چه زندگی می‌کند؟» (چرایی زندگی)
- ← عدم شناخت هدف حقیقی و خطا در شناخت آن - از دست دادن عمر

● حدیث امام سجاده علیه السلام: «خدا یا ایام زندگی مرا به آن چیزی اختصاص بده که برای آن آفریده‌ای»

- ← ۲ درک آیندهٔ خویش
- ← سؤال‌های مربوط به زندگی پس از مرگ
- ← مانند: آینده چگونه است؟ / آیا زندگی با مرگ تمام می‌شود؟ / و ...
- ← شعر: «روزها فکر من این است و همه شب سخنم / که چرا غافل از احوال دل خویشتنم از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایم وطنم»

- ← ۳ کشف راه درست زندگی
- ← راه زندگی (چگونه زیستن)
- ← دغدغهٔ جدی انسان‌های فکور و خردمند (زیرا انسان تنها یک بار عمر می‌کند).
- ← ارتباط دقیق با دو نیاز دیگر

شعر: «مرد هنرمند هنرپیشه را / عمر دو بایست در این روزگار ...»

● آیات سورهٔ عصر: ﴿و العصر انّ الانسان لفی خسر ...﴾
(عامل‌هایی از زبان از دست دادن عمر، ایمان، عمل صالح، اهل حق و صبر بودن و سفارش به آن است.)

- ← پاسخ به نیازهای برتر: ویژگی‌ها
- ← الف کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. (عمر کوتاه آدمی برای تجربه و آزمون پاسخ‌های مشکوک کافی نیست.)
- ← ب همه‌جانبه باشد. (به دلیل ارتباط تنگاتنگ ابعاد وجودی انسان)

- ← تنها خداوند قادر است به نیازهای برتر انسان پاسخ دهد، زیرا:
- ← آگاهی کامل از خلقت او جایگاهش در نظام هستی و ابعاد وجود او دارد.
- ← عقل انسان به تنهایی قادر به پاسخگویی به این سؤال‌ها نیست.)
- ← از سرنوشت بعد از مرگ و عاقبت او باخبر است.

شیوهٔ هدایت خداوند

- ← برای هر دسته از مخلوقات - متناسب با ویژگی‌هایشان
- ← برای انسان

متناسب با دو ویژگی تعقل و قدرت اختیار

- ← چگونه:
- ← ارسال برنامهٔ هدایت انسان از طریق پیامبران الهی
- ← تفکر انسان در این برنامه و پی‌بردن به ویژگی‌ها و امتیازات
- ← انتخاب این برنامه با اختیار خود و به کار بردن آن
- ← رسیدن به هدف خلقت

- ← عقل + وحی الهی - دستیابی به پاسخ سؤال‌های اساسی
- حدیث امام کاظم علیه السلام: «ای هشام خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن‌که بندگان در پیام الهی تعقل کنند ...»
- آیه ﴿رسلاً مبشّرین و منذرین لئلاّ یكون لیتاس علی الله حجة بعد الرسل ...﴾
- (ارسال پیامبران بشارت‌دهنده و اندازکننده برای اتمام حجت و بستن راه بهانهٔ بندگان است.)

سؤال‌های دشوار درس اول

آیات قرآن و احادیث

۶۸- استقرار یابی افراد در زمرهٔ بشارت الهی ﴿لما یحییکم﴾، با طی کدام مراتب حاصل می‌شود؟

۶۹- مطابق مستندات و حیانی آیات سورهٔ عصر، آمران به معروفی که زینت‌بخش وجودشان ایمان و عمل صالح است از چه نمره‌ای برخوردارند؟

● جملات درست و نادرست را با علامت (✓ و ✗) مشخص کنید.

۷۰- نیازمندی دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که ضامن سعادتش باشد برخاسته از ارائهٔ برنامه‌های گاهاً متفاوت و متضاد از جانب مکاتب بشری است.

۷۱- آگاهی کامل از سرنوشت انسان‌ها پس از مرگ و زاد و توشه سفر به زندگی ابدی لازمهٔ پاسخ به پرسش‌های مستند ادبی «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود»، می‌باشد.

۷۲- ادلهٔ عقلی مبنی بر ناتوانی انسان در طراحی مسیر سعادت، فقدان قدرت وی بر ارائهٔ پاسخ‌های فراگیر و به دور از نقصان و خطا به سؤالات بنیادین می‌باشد.

● به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید.

۷۳- حاکمیت قانون الهی «شکل‌گیری معاد انسان از عمل اختیاری او»، ضرورت اتخاذ کدام رویه را برای انسان ایجاد می‌کند؟

● به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید.

۷۴- مردودیت نادیده‌انگاری پاسخگویی به سؤال‌های حاصل از اندیشیدن انسان در افقی از روزمرگی‌های زندگی را اثبات نمایید.

۷۵- چگونگی دستیابی انسان به هدف خلقت با بهره‌مندی از سرمایه‌های خدادادی‌اش را شرح دهید.

۷۶- رویارویی انسان با نیازهای برتر چه هنگامی صورت می‌گیرد؟

۷۷- انسان در رویارویی با نیازهای برتر چه موقع آرام و قرار می‌گیرد؟

۷۸- رابطهٔ سعادت انسان و نیازهای اساسی او چگونه است؟

۷۹- کدام نیاز برتر انسان، خود را در قالب سؤال «انسان برای چه زندگی می‌کند؟» نشان می‌دهد؟

۸۰- پیامد عدم شناخت هدف حقیقی زندگی برای انسان چیست؟

۸۱- چه سؤال‌هایی در قالب نیاز «درک آیندهٔ خویش» قابل طرح است؟ (چهار مورد)

۸۲- چرا دغدغهٔ انسان‌های فکور و خردمند برای کشف راه درست زندگی دغدغه‌ای جدی محسوب می‌شود؟

۸۳- توضیح دهید که چگونه خداوند انسان را از مسیر دو ویژگی فطری او هدایت می‌کند.

● گزینهٔ صحیح را انتخاب کنید.

۸۴- کدام سؤال اساسی انسان در قالب بیت «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم» مطرح نشده است؟

(۱) راه درست زندگی برای استفاده از سرمایه‌های خدادادی چیست؟

(۲) کدام هدف است که انسان با اطمینان خاطر زندگی‌اش را صرف رسیدن به آن می‌کند؟

(۳) خوشبختی انسان در سرای آخرت در گرو انجام چه کارهایی است؟

۸۵- تکمیل‌کنندهٔ این عبارت قرآنی کدام گزینه است؟ ﴿و العصر انّ الانسان لفی خسر الا...﴾

(۱) کسانی که همراه نیکوکاری، از حق پیروی می‌کنند و در مسیر الهی صبر پیشه می‌سازند.

(۲) ایمان‌آوردن‌گانی که عمل صالح انجام می‌دهند و علاوه بر رعایت حق و صبر، دیگران را به سوی آن دعوت می‌کنند.

۸۶- عبارت کدام گزینه، به علت فرستادن رسولانی که بشارت‌دهنده و انذارکننده می‌باشند، اشاره می‌کند؟

(۱) ﴿اذا دعاکم لما یحییکم﴾ (۲) ﴿لئلا یکون للناس علی الله حجة﴾

۸۷- ابیات زیر با پیام کدام آیهٔ شریفه مرتبط است؟

«مرد خردمند هنرپیشه را

تا به یکی تجربه‌آموختن

با دگری تجربه بردن به کار»

(۱) ﴿رسلاً مبشّرین و منذرین لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرّسل﴾ (۲) ﴿انّ الانسان لفی خسر * الاّ الذّین آمنوا و عملوا الصّالحات﴾

آزمون جمع‌بندی درس اول

آیات قرآن و احادیث

۸۸- مطابق آیهٔ شریفهٔ ﴿یا ایها الذّین آمنوا استجیبوا لله و للرّسول اذا دعاکم لما یحییکم﴾ زندگی حقیقی را چه کسانی و چگونه در خواهند یافت؟ (۱)

۸۹- براساس آیهٔ ﴿رسلاً مبشّرین و منذرین لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرّسل﴾ خداوند چگونه راه عذر و بهانه را بر مردم بسته است؟ (۵/۵)

۹۰- براساس حدیث امام کاظم علیه السلام به هشام، چه کسانی پیام‌های الهی را بهتر می‌پذیرند؟ (۵/۵)

● جملات درست و نادرست را با علامت (✓) و (✗) مشخص کنید.

- ۹۱- چرایی زندگی در نیاز «شناخت هدف زندگی» نهفته است. (۵/۰)
- ۹۲- انسان در صورتی که در افق بالاتری بیندیشد می‌تواند پاسخ‌های سؤالات اساسی خود را دریافت کند. (۵/۰)
- ۹۳- با کنار هم قراردادن عقل و وحی می‌توان پاسخ سؤالات اساسی را دریافت. (۵/۰)
- ۹۴- تفاوت در شیوه هدایت انسان با سایر مخلوقات، ثمره ویزگی‌های متمایزکننده اوست. (۵/۰)

● جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

- ۹۵- برنامه هدایت انسان از جانب خداوند دربرگیرنده است. (۵/۰)
- ۹۶- اگر انسان را نشناسد، عمر خود را از دست داده است. (۵/۰)
- ۹۷- پاسخ به نیازهای اساسی باید باشد؛ یعنی نیازهای مختلف انسان را به صورت هماهنگ پاسخ دهد. (۵/۰)

● به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

- ۹۸- چه کسانی در زندگی دچار خسران شده و با دست خالی رهسپار دیار آخرت می‌شوند؟ (۵/۰)
- ۹۹- شیوه هدایت خداوند وابسته به چیست؟ (۵/۰)
- ۱۰۰- چرا پاسخ‌ها به سؤالات بنیادین باید درست و قابل اعتماد باشد؟ (۵/۰)

● اصطلاح زیر را تعریف کنید.

- ۱۰۱- نیازهای برتر (بنیادین) (۱)

● گزینه صحیح را انتخاب کنید.

- ۱۰۲- دغدغه جدی انسان‌های فکور و خردمند چیست؟ (۵/۰)
- (۱) شناخت هدف زندگی است، زیرا عدم شناخت آن موجب اتلاف عمر می‌شود.
- (۲) شناخت چگونه زیستن است، زیرا تنها یک بار فرصت زندگی دارد و نباید خطا کند.
- (۳) درک آینده خویش است، زیرا اگر از آینده شناختی نداشته باشد نمی‌تواند گام مؤثری بردارد.

● به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید.

- ۱۰۳- نیازهای طبیعی و غریزی انسان چگونه هستند؟ توضیح دهید. (۱)
- ۱۰۴- انسان چگونه هدایت الهی را برای طی راه درست زندگی خود به کار می‌گیرد؟ (۱/۵)

پاسخ نامه تشریحی

پاسخ نامه درس ۱

- ۱- درست
۲- نادرست؛ اعمال اختیاری مهم هستند.
- ۳- خداوند
۴- اخلاق - اعمال
- ۵- تقرب به خداوند
۶- زیرا همه موجودات جهان از آن خدا هستند.
- ۷- زیرا معاد هر انسان براساس اعمال اختیاری او شکل می گیرد.
- ۸- هدایت خداوند
۹- آب حیات بخش جهان مادی است.
- ۱۰- وابسته به آب است.
۱۱- پذیرش دعوت خدا و پیامبر
- ۱۲- عبارت ﴿استجیبوا لله و لیرسول الله اذا دعاکم﴾
- ۱۳- گزینه «۲»
اکسیر حیات روح بشر، اطاعت از دستورات خدا و پیامبر ﷺ (دین الهی) است.
- ۱۴- گزینه «۲»
آیه به زندگی بخشی دین اشاره می کند (اجابت کنید خدا و رسولش را آن گاه که شما را به چیزی فرامی خواند که به شما زندگی حقیقی می بخشد).
- ۱۵- زیبایی - طراوت
۱۶- آب - دین
- ۱۷- پذیرش دعوت الهی
۱۸- دائمی (همیشگی)
- ۱۹- نیازهایش - سعادتش
- ۲۰- باید پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند.
- ۲۱- گزینه «۲»
بازتاب نیاز دائمی انسان به داشتن برنامه است.
- ۲۲- نیازهای طبیعی و غریزی انسان (نیاز به آب یک نیاز طبیعی و مادی است).
- ۲۳- نیاز برتر شناخت هدف زندگی
- ۲۴- درست
۲۵- درست
- ۲۶- نادرست؛ در صورت یافتن پاسخ سؤال های اساسی به آرامش خواهیم رسید.
- ۲۷- سرمایه های ویژه ای
۲۸- دل مشغولی - دغدغه
- ۲۹- (۱) پاسخ به این نیازها در عالم طبیعت قرار داده شده است. (۲) راه پاسخگویی به آنها نیز به انسان داده شده است.
- ۳۰- گزینه «۲»
عبارت «آمدنم بهر چه بود»، بیانگر شناخت هدف زندگی است.
- ۳۱- خداوند به «عصر و زمان» سوگند خورده است. - خسارت از دست دادن زمان و عمر
- ۳۲- ایمان - انجام عمل صالح - اهل حق و صبر بودن و دعوت دیگران به حق و صبر
- ۳۳- نیاز برتر کشف راه درست زندگی
- ۳۴- نادرست؛ چگونه زیستن همان کشف راه درست زندگی است که با دو نیاز «شناخت هدف زندگی» و «درک آینده خویش» ارتباط دارد.

- ۳۵- درست
۳۶- کشف راه درست زندگی (چگونه زیستن)
- ۳۷- تجربه و آزمون
- ۳۸- از دست دادن عمر و پاسخ ندادن به سؤالات مهم زندگی
- ۳۹- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. - همه جانبه باشد.
- ۴۰- پاسخگویی به نیازهای مختلف انسان به صورت هماهنگ
- ۴۱- گزینه «۲»
مربوط به همه جانبه بودن است.
- ۴۲- زیرا انسان فقط یک بار فرصت زندگی کردن در دنیا را دارد و اگر آن را تنها صرف تجربه کردن برای راه درست کند فرصتی برای استفاده از آن ندارد.
- ۴۳- زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است، در حالی که عمر انسان محدود است و برای چنین تجربه ای کافی نیست، به خصوص که راه های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون اند.
- ۴۴- نادرست؛ ریشه در ویژگی های خاص انسان دارد.
- ۴۵- نادرست؛ طراحی مسیر سعادت از انسان بر نمی آید و انسان فقط قادر است با عقل و اختیار خود این مسیر را تشخیص دهد و انتخاب کند.
- طراحی مسیر سعادت فقط توسط خداوند است.
- ۴۶- ویژگی هایشان (ویژگی هایی که در وجودشان قرار داده است).
- ۴۷- تعقل (تفکر) - اختیار
۴۸- معرفت - بایدها و نبایدها
- ۴۹- پاسخ به سؤالات بنیادین
- ۵۰- زیرا انسان ویژگی هایی دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می کند.
- ۵۱- از طریق وحی به پیامبران الهی
- ۵۲- گزینه «۳»
دو مورد

بررسی عبارت ها:

- عبارت الف) نادرست؛ خداوند هر دسته از مخلوقات را مطابق با ویژگی هایشان هدایت می کند. نیازهای برتر مختص انسان است.
- عبارت ب) نادرست؛ انسان با عقل خود در پیام الهی تعقل می کند و با تشخیص بایدها و نبایدها، راه صحیح زندگی را می یابد.
- عبارت ج) درست
عبارت د) درست (در نتیجه دو مورد درست است).
- ۵۳- زیرا کسی می تواند به سؤال های اساسی پاسخ دهد که:
(۱) آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد. (۲) هم چنین بداند که انسان ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آن هاست. (چنین شخصی فقط خداوند است).
- ۵۴- ابتدا درباره هر کاری تفکر می کند. اگر تشخیص داد که مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را انتخاب می کند و انجام می دهد.
- ۵۵- راه دستاویز و بهانه گیری انسان در قیامت را خواهد بست.
- ۵۶- با ارسال پیامبران بشارت دهنده و بیم دهنده

۵۷- نادرست؛ با کنار هم قراردادن عقل و وحی می‌توان به پاسخ سؤال‌های اساسی رسید.

۵۸- درست (هر کس عقلش کامل‌تر است، رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.)

۵۹- نادرست؛ معلول برتر بودن در تعقل و تفکر است.

۶۰- داناتر ۶۱- بهانه‌گیری - حجت

۶۲- با استفاده از عقل و وحی در کنار هم

۶۳- زیرا پاسخ درستی به نیازهای انسان نمی‌دهد و انسان دست خالی به سرای باقی می‌شتابد.

۶۴- تعقل در پیام الهی

۶۵- می‌تواند بگوید راه هدایت را نیافته است.

۶۶- نیاز «کشف راه درست زندگی»

۶۷- بله، انسان به علت دارابودن اختیار می‌تواند راه‌های دیگری را نیز برگزیند. اما چون هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند نمی‌تواند پاسخ درستی به نیازهای برتر انسان بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی به دیار آخرت خواهد شتافت.

۶۸- (۱) ایمان (۲) استجاب دعوت خدا و پیامبر

(توضیح) بر طبق آیه ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾، قرارگیری در زمره بشارت دریافت زندگی حقیقی، با طی مراتب ایمان (چون خطاب آیه مؤمنان است) و پذیرش یا اجابت دعوت خدا و پیامبر حاصل می‌شود.

۶۹- زندگی بدون خسارت از دست دادن سرمایه و وجودی عمر

(توضیح) بر طبق آیات سوره عصر: ﴿وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَ تَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾ منظور از آمران به معروف کسانی هستند که دیگران را به حق و صبر دعوت می‌کنند و این افراد دچار خسارانی که در ابتدای سوره به آن اشاره شده است قرار نمی‌گیرند و سرمایه و وجودی یعنی عمر خود را از دست نمی‌دهند و عمرشان تلف نمی‌شود.

۷۰- نادرست؛ (احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند، سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم.)

۷۱- نادرست؛ (آگاهی کامل از سرنوشت انسان‌ها پس از مرگ و زاد و توشه سفر به زندگی ابدی لازمه پاسخ به پرسش‌های مستند ادبی (شعر) «به کجا می‌روم آخر نمایم وطنم» می‌باشد.)

۷۲- درست؛ (عقل انسان به تنهایی نمی‌تواند پاسخ سؤال‌های بنیادین را بدهد.)

۷۳- باید برای انجام بهترین عمل، به درستی برنامه‌ریزی کرد و عقاید، اخلاق و اعمالی که موجب رستگاری در دنیا و آخرت می‌شود را شناخت و به آن‌ها پایبند بود.

۷۴- برخی از افراد وقتی با سؤال‌های بنیادین مواجه می‌شوند، برای آسوده کردن وجدان، خود را به بی‌خیالی می‌زنند و می‌گویند خود را درگیر این سؤال‌ها نمی‌کنیم. زندگی به هر صورت پیش رود، برای ما تفاوتی ندارد. اما این‌ها نمی‌دانند که روزی متوجه این تفاوت می‌شوند

که دیگر قادر به انجام دادن کاری نیستند؛ بنابراین انسان عاقل نمی‌تواند چنین نگرشی داشته باشد چون پاسخگویی مناسب به نیازهای برتر (بنیادین) سعادت و خوشبختی او را به دنبال دارد و بی‌توجهی به آن‌ها شقاوت و بدبختی ابدی را نصیب انسان خواهد کرد.

۷۵- هدایت خداوند از مسیر دو ویژگی توانایی تعقل و تفکر و قدرت اختیار و انتخاب انسان می‌گذرد؛ یعنی خداوند برنامه هدایت انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین است، از طریق پیامبران می‌فرستد، تا انسان با تفکر در این برنامه و پی‌بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کند و در زندگی به کار بندد و به هدفی که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.

۷۶- وقتی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتر بیندیشد.

۷۷- نیازهای برتر به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و بالأخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان وقتی پاسخ آن‌ها را بیابد آرام می‌گیرد.

۷۸- پاسخ صحیح به نیازهای اساسی، سعادت انسان را تضمین می‌کند.

۷۹- شناخت هدف زندگی

۸۰- انسان عمر خود را از دست می‌دهد.

۸۱- (۱) آینده انسان چگونه است؟ (۲) آیا زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟ (۳) اگر حیات به شکل دیگری ادامه می‌یابد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟ (۴) زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟ (۵) خوشبختی انسان در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟ (چهار مورد کافی است.)

۸۲- زیرا انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در این جهان را تجربه می‌کند.

۸۳- هدایت خداوند از مسیر دو ویژگی عقل و اختیار است؛ یعنی خداوند برنامه هدایت انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین است، از طریق پیامبران می‌فرستد تا انسان با تفکر در این برنامه و پی‌بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کند و در زندگی به کار بندد و به هدفی که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.

۸۴- گزینه «۱» عبارت «آمدنم بهر چه بود؟» به «شناخت هدف زندگی» اشاره می‌کند که در گزینه (۲) مفهوم آن مطرح شده است. عبارت «به کجا می‌روم آخر نمایم وطنم» نیز به نیاز «درک آینده خویش» مربوط است که مفهوم آن در جمله گزینه (۳) مطرح است.

۸۵- گزینه «۲» بنا بر آیات سوره عصر، مؤمنانی که عمل صالح انجام می‌دهند و اهل حق و صبر هستند دچار زیان و خسران نمی‌شوند.

۸۶- گزینه «۲» با توجه به آیه ﴿رَسُولًا مَبشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ...﴾ علت فرستادن پیامبران بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده این است که برای مردم عذر و بهانه‌ای نباشد و حجت بر آن‌ها تمام شود (لثَلَا يَكُونُ النَّاسُ عَلَى اللَّهِ حُجَّةً).

۸۷- گزینه «۲» ابیات بیانگر «کشف راه درست زندگی» است، یعنی باید راهی را انتخاب کرد که برای عمر یکبارۀ ما به کار آید و نباید عمر را صرفاً برای تجربه کردن راه‌ها به هدر داد. این مفهوم در آیات سوره عصر نیز نمود دارد که از هدر رفتن عمر و جلوگیری از زیان آن سخن می‌گوید.

۸۸- مؤمنان (یا ایها الذين آمنوا)، با پذیرش دعوت خدا و پیامبرش (منظور دین الهی است.)

- ۸۹- خداوند با ارسال پیامبران بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده، راه هرگونه عذر و بهانه و دستاویز را بر مردم بسته است.
- ۹۰- کسانی که از معرفت برتری برخوردارند.
- ۹۱- درست
- ۹۲- نادرست؛ اندیشیدن در افق بالاتر سوالات بنیادین را در پی دارد؛ نه پاسخ‌ها را.
- ۹۳- درست
- ۹۴- درست
- ۹۵- پاسخ به سوالات بنیادین (اساسی)
- ۹۶- هدف حقیقی زندگی ۹۷- همه‌جانبه
- ۹۸- کسانی که راه دیگری غیر از راه و برنامه الهی را انتخاب کرده‌اند.
- ۹۹- ویژگی‌هایی که به هر موجود اعطا کرده است.
- ۱۰۰- زیرا پاسخ‌های احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه هستند و عمر آدمی محدود است.
- ۱۰۱- زمانی که انسان از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تری روبرو می‌بیند که پاسخ صحیح آن‌ها سعادت او را تضمین می‌کند، این نیازها، نیازهای برتر یا بنیادین هستند.
- ۱۰۲- گزینه «۲» کشف راه درست زندگی یا چگونگی زیستن دغدغه‌ای جدی برای انسان‌های فکور و خردمند است، زیرا که انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند و باید در این فرصت تکرارنشده راه درست را برای زندگی خود انتخاب کند.
- ۱۰۳- انسان همچون سایر موجودات، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد، مانند نیاز به آب، هوا، غذا و ... خداوند پاسخ به این نیازها را در عالم طبیعت آماده کرده و قدرت آگاه‌شدن از آن‌ها را نیز به انسان داده است.
- ۱۰۴- انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص باید‌ها و نبایدها راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.

پاسخ‌نامه درس ۲

۱۰۵- درست

۱۰۶- رحمت - لطف

۱۰۷- راه مستقیم خوشبختی را در اختیار ما می‌گذارد.

۱۰۸- پیامبران متعدد ۱۰۹- یکتاپرست‌بودن

۱۱۰- به دلیل رشک و حسد

۱۱۱- این که: (۱) دین را به پا دارند و (۲) در آن تفرقه نکنند.

۱۱۲- اسلام (طبق آیات ۷۸ سوره حج و ۶۷ سوره آل عمران، حضرت ابراهیم علیه السلام مسلمان بود).

۱۱۳- درست ۱۱۴- درست ۱۱۵- راه - روش

۱۱۶- مسلمان ۱۱۷- دین اسلام

۱۱۸- دین را به پا دارند و در آن تفرقه نکنند.

۱۱۹- این فرمان را اطاعت کرده و مأموریت خود را به شایستگی انجام داده‌اند.

۱۲۰- دین اسلام، راه و روشی است که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است.

۱۲۱- درست ۱۲۲- درست

۱۲۳- نادرست (برعکس عنوان شده: وجود یک برنامه کلی برای انسان‌ها بازتاب ویژگی‌های فطری مشترک آن‌هاست).

- ۱۲۴- زندگی جاودانه ۱۲۵- فطری - برنامه کلی (دین)
- ۱۲۶- خود - جهان هستی
- ۱۲۷- آفرینش خاص انسان و ویژگی‌هایی که خداوند در اصل آفرینش انسان قرار داده است.
- ۱۲۸- ویژگی‌های فطری و مشترک انسان‌هاست که در اصل آفرینش آن‌ها قرار دارد.
- ۱۲۹- انسان‌ها فطرت مشترکی دارند.
- ۱۳۰- الف) فطرت به معنای نوع خاص آفرینش است.
- ب) فطرت انسان: منظور آفرینش خاص انسان و ویژگی‌هایی است که خداوند در اصل آفرینش وی قرار داده است.
- ج) تسلیم‌بودن در برابر خداوند
- ۱۳۱- اندیشه در خود و جهان هستی
- ۱۳۲- ایمان قلبی به: (۱) خدای یگانه و دوری از شرک (۲) فرستادگان الهی (۳) سرای آخرت (۴) عادلانه‌بودن نظام هستی
- ۱۳۳- رشد تدریجی سطح فکر مردم ۱۳۴- درست
- ۱۳۵- نادرست؛ به علت تغییر در اصول دین بود، نه فروع دین. (در حقیقت چون اصل دین تغییر می‌کرد لازم بود پیامبر جدید بیاید و همان اصول را بیان کند).
- ۱۳۶- استمرار در تبلیغ ۱۳۷- زمان - آگاهی مردم
- ۱۳۸- برخی احکام فرعی
- ۱۳۹- ابتدایی‌بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی - عدم توسعه کتابت
- ۱۴۰- توحید، معاد، عدالت، عبادت خداوند
- ۱۴۱- گزینه «۲» دقت کنید که کسب فضایل با دوست‌داشتن فضایل که از ویژگی‌های مشترک فطری است، متفاوت است.
- ۱۴۲- (۱) استمرار و پیوستگی در دعوت (۲) رشد تدریجی سطح فکر مردم (۳) تحریف تعلیمات پیامبر پیشین
- ۱۴۳- عدم یکسان‌بودن زمان و تفاوت سطح آگاهی مردم و نیازهای هر دوره
- ۱۴۴- تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شد و دشمنان دین نتوانستند آن را به راحتی کنار بگذارند.
- ۱۴۵- درست
- ۱۴۶- نادرست؛ جوامع دیگر این توان را داشتند، اما مردم حجاز سطح فرهنگی پایینی داشتند.
- ۱۴۷- نادرست؛ مسئولیت دریافت وحی پس از پیامبر صلی الله علیه و آله ادامه پیدا نکرد.
- ۱۴۸- تصحیح - جاودانه ۱۴۹- عنایت الهی - اهتمام (تلاش)
- ۱۵۰- رهبری - هدایت
- ۱۵۱- زیرا خداوند پیامبران الهی را می‌فرستد و اوست که نیاز یا عدم نیاز به پیامبر را در هر زمان تشخیص می‌دهد و اوست که دقیقاً می‌داند عوامل ختم نبوت فراهم شده است یا نه.
- ۱۵۲- با توجه به علم الهی درک می‌شود.
- ۱۵۳- در سطحی بود که بتوانند این برنامه را دریافت و حفظ کنند.
- ۱۵۴- دینی که بتواند به همه سوالات و نیازهای بشر در همه زمان‌ها و مکان‌ها پاسخ دهد.
- ۱۵۵- وجود امام معصوم پس از پیامبر صلی الله علیه و آله

آزمون های
نوبت اول
و
دوم

دین و زندگی یازدهم		رشته ریاضی - تجربی	نمونه امتحان نیم سال اول
نمره	Kheilisabz.com	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه	امتحان شماره ۱
۰/۵			۱ با تدبیر در آیات قرآن و روایات به سوالات زیر پاسخ دهید. الف) مطابق آیه ﴿یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله و لرسول إذا دعاکم لما یحییکم﴾ ثمره پاسخ مثبت به دعوت خداوند چیست؟ ب) مطابق آیه «ابراهیم نه یهودی بود نه مسیحی بلکه یکتاپرست و مسلمان بود.» چرا دین ابراهیم ﷺ اسلام نام نهاده شده است؟ ج) آیه شریفه ﴿أم یقولون افتراء قل فأتوا بسورة مثله﴾ بیانگر چه موضوعی است؟ د) آیه شریفه ﴿الم تر الی الذین یزعمون انهم آمنوا بما انزل الیک و ما انزل من قبلک...﴾ به کدام یک از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی اشاره می کند؟ ه) آیه ﴿و انذر عشیرتک الاقربین﴾ به کدام واقعه در زندگی رسول خدا ﷺ اشاره دارد؟
۰/۵			۲ درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با ☒ یا ☐ نشان دهید. الف) انسان ابتدا درباره هر کاری تفکر می کند، اگر تشخیص داد آن کار مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را انتخاب می کند. ب) نیاز به حکومت اسلامی و تعلیم و تبیین دین پس از رسول خدا ﷺ در جامعه اسلامی از بین رفت. ج) حضرت فاطمه ﷺ جزء اهل بیت است و علم و عصمت کامل دارد.
۰/۵			۳ هر یک از عبارات سمت راست با کدام یک از عبارات سمت چپ ارتباط دارد؟ (درستون چپ یک مورد اضافی است). الف) حدیث ثقلین ● (۱) یا ایها الرسول بلغ ما أنزل الیک من ربک ● ب) حدیث جابر ● (۲) أنت منی، بمنزلة هارون بن موسی ● ج) آیه ولایت ● (۳) إنما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلاة ● د) حدیث منزلت ● (۴) أطیعوا الله و أطیعوا الرسول و اولی الامر منکم ● (۵) إنی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی اهل بیته ●
۰/۲۵			۴ اصطلاحات زیر را تعریف کنید. الف) فطرت ب) معجزه
۰/۲۵			۵ گزینۀ مناسب را انتخاب کنید. الف) طبیب سیار بودن رسول گرامی اسلام، بیانگر کدام ویژگی رهبری ایشان است؟ (۱) محبت و مدارا با مردم (۲) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم (۳) برقراری عدالت ب) در مورد جانشینی رسول خدا ﷺ کدام فرض درست است؟ (۱) قرآن کریم و رسول خدا ﷺ در این باره سکوت کرده اند. (۲) قرآن کریم و رسول خدا ﷺ پایان این مسئولیت را اعلام فرموده اند. (۳) پیامبر به فرمان خدا جانشین را تعیین نموده و دو مسئولیت خویش را به او سپرده است.
۰/۵			۶ به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید. الف) پاسخ سوالات اصلی انسان، باید چه ویژگی هایی داشته باشد؟ ب) وجود دو یا چند دین در یک زمان نشان دهنده چیست؟ ج) پرداختن قرآن به موضوعاتی مانند عدالت خواهی و علم دوستی بیانگر کدام ویژگی این کتاب الهی است؟ د) اولین و برترین حافظ و کاتب وحی چه کسی است؟ ه) منظور از فرهنگ چیست؟ و) تلاش پیامبر ﷺ برای برپایی جامعه عادلانه بر چه پایه ای بود؟ ز) لازمه ماندگاری یک پیام چیست؟

۱/۵	۷	به سؤالات زیر پاسخ تشریحی دهید.
۱		الف) کشف راه درست زیستن از دغدغه‌های متعالی انسان را توضیح دهید.
۱/۵		ب) معجزه آخرین پیامبر الهی چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟
۱		ج) ولایت معنوی رسول خدا ﷺ را بیان کنید.
۱		د) مبارزه با فقر و محرومیت در زمان رسول خدا ﷺ را توضیح دهید.
۱		ه) چرا جابر بعد از نزول آیه اولی الامر تفسیر آن را از پیامبر ﷺ سؤال کرد؟
۱۶	جمع نمرات	

پاسخ نامه تشریحی امتحان شماره (۱)

ه) در هر دوره‌ای از زمان، مجموعه‌ای از افکار، عقاید و آداب رسوم به فرهنگ تعبیر می‌شود.

و) مظلوم به آسانی بتواند حق خود را از ظالم بگیرد.

ز) تبلیغ دائمی و مستمر آن

سؤال ۷

الف) راه زندگی یا چگونه زیستن، دغدغه انسان فکور و خردمند است. این دغدغه؛ از آن جهت جدی است که انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی می‌کند؛ بنابراین در این فرصت تکرارنشده باید راهی مطمئن برای زندگی خود انتخاب کند تا با بهره‌مندی از سرمایه‌های الهی به هدف خلقت برسد.

ب) معجزه آخرین پیامبر الهی باید به گونه‌ای باشد که: ۱- مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند و آن را فوق توافق بشری بدانند. ۲- آیندگان هم معجزه بودن آن را تأیید کنند.

ج) ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتبه‌ای برتر و والاتر از ولایت ظاهری شمرده می‌شود. رسول خدا ﷺ با انجام وظایف عبودیت و بندگی در مسیر قرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شد که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی در عالم طبیعت تصرف کند.

د) رسول خدا ﷺ هم با فقر مبارزه می‌فرمود و به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و به دور از محرومیت بود و هم با کوچک شمردن فقیران و بینوایان به مخالفت برمی‌خاست. از این رو مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد و از بیکاری بدش می‌آمد و کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند مذمت می‌کرد.

ه) معمولاً وقتی آیه‌ای نازل می‌شد و حکم کلی موضوعی را بیان می‌فرمود یاران رسول خدا ﷺ نزد ایشان می‌آمدند و جزئیات حکم را می‌پرسیدند. مثلاً وقتی آیات نماز نازل شد یاران ایشان می‌خواستند چگونگی نماز خواندن را بدانند. به همین دلیل جابر بن عبدالله انصاری نزد رسول خدا آمد و تفسیر آیه را سؤال کرد.

سؤال ۱

الف) دست یافتن به زندگی حقیقی (حیات حقیقی روح)

ب) زیرا اسلام دین الهی است که همیشه بوده است. دین اسلام راه و روشی است که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است.

ج) (تحدی) دعوت قرآن به مبارزه و آوردن یک سوره مانند قرآن

د) ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت

ه) انذار و دعوت خویشاوندان به دین اسلام

سؤال ۲

الف) درست

ب) نادرست؛ این نیاز از بین نرفت و افزایش یافت.

ج) درست

سؤال ۳

الف) ← ۵

ج) ← ۳

ب) ← ۴

د) ← ۲

سؤال ۴

الف) نوع خاص آفرینش را فطرت می‌گویند.

ب) پیامبران وقتی از سوی خداوند مبعوث شدند، کارهای خارق‌العاده‌ای را انجام می‌دادند که هیچ کس بدون تأیید و اذن خداوند قادر به انجام آن‌ها نبود، اندیشمندان اسلامی آن را معجزه می‌نامند.

سؤال ۵

الف) گزینه ۲ « حضرت علی علیه السلام در راستای دلسوزی و سخت‌کوشی پیامبر صلی الله علیه و آله در هدایت مردم تعبیر طیب سبّار را برای ایشان به کار بردند.

ب) گزینه ۳ « فرض سکوت و اعلام پایان دو مسئولیت پیامبر صلی الله علیه و آله باطل است و تداوم این دو مسئولیت توسط ائمه علیهم السلام مورد قبول می‌باشد.

سؤال ۶

الف) درست و قابل اعتماد باشد. - همه‌جانبه باشد.

ب) نشانگر این است که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر ایمان نیاورده‌اند.

ج) عدم تأثیرپذیری از عقاید دوران جاهلیت

د) حضرت علی علیه السلام

دین و زندگی یازدهم		رشته ریاضی - تجربی	نمونه امتحان نیم سال اول
نمره	Kheilisabz.com	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	امتحان شماره ۲
۱			<p>با تدبیر در آیات قرآن و روایات به سوالات زیر پاسخ دهید.</p> <p>(الف) آیه ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ﴾ مربوط به کدام موضوع در مورد حضرت علی <small>علیه السلام</small> است؟</p> <p>(ب) آیه شریفه ﴿أَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ چه موضوعی را بیان می کند؟</p> <p>(ج) آیه شریفه ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾ بیانگر کدام عِلل از ضرورت تشکیل حکومت اسلامی است؟</p> <p>(د) آیه شریفه ﴿رَسُولًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرِّسَالِ﴾ چه پیامی دارد؟</p> <p>(ه) منظور امام باقر <small>علیه السلام</small> از عبارت «آن چه مورد نیاز است» در حدیث «خداوند آن چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش [قرآن] آورده است.» چیست؟</p>
۲			<p>درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با ☒ یا ☐ نشان دهید.</p> <p>(الف) حجة البلاغ یا حجة الوداع در سال آخر زندگی پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> برگزار شد.</p> <p>(ب) ولی و سرپرست حقیقی انسان ها خداست و فرمانبرداری تنها از او و کسی که معین کرده ضروری و واجب است.</p> <p>(ج) خداوند هر دسته از موجودات را متناسب با ویژگی هایی که در وجودشان قرار داده است هدایت کرده است.</p>
۳			<p>هر یک از عبارات های سمت راست با کدام یک از عبارات های سمت چپ ارتباط دارد؟ (درستون چپ یک مورد اضافی است.)</p> <p>(الف) حرکت زمین ● (۱) جامعیت و همه جانبه بودن ●</p> <p>(ب) نفوذ خارق العاده میان افکار و قلوب ● (۲) اعجاز لفظی ●</p> <p>(ج) پرداختن به موضوعاتی همچون علم دوستی و عدالت ● (۳) انسجام درونی در عین نزول تدریجی ●</p> <p>(د) نزول شش هزار آیه در بیست و سه سال و عدم تعارض میان آن ها ● (۴) تأثیر ناپذیری از فرهنگ جاهلی ●</p> <p>(۵) ذکر نکات علمی بی سابقه در قرآن ●</p>
۴			<p>اصطلاحات زیر را تعریف کنید.</p> <p>(الف) طاغوت (ب) دین اسلام</p>
۵	۰/۲۵		<p>گزینه مناسب را انتخاب کنید.</p> <p>(الف) در مورد اطاعت از پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> و اولی الامر در ادامه اطاعت از خداوند کدام عبارت نادرست است؟</p> <p>(۱) از آن جا که این سه اطاعت در کنار هم قرار گرفته اند سرپیچی از هر مورد حرام است.</p> <p>(۲) چون مصداق اولی الامر مشخص نشده است پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> باید آن ها را به مردم بگوید.</p> <p>(۳) مصداق اولی الامر در آیات شریفه قرآن آمده است.</p> <p>(ب) کدام یک، از علل فرستادن پیامبران متعدد نیست؟</p> <p>(۱) استمرار و پیوستگی در دعوت</p> <p>(۲) رشد تدریجی سطح فکر مردم</p> <p>(۳) توجه به نیازهای متغیر در عین توجه به نیازهای ثابت</p>
۶	۰/۵		<p>به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>(الف) پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> علت سقوط اقوام و ملل پیشین را چه می دانستند؟</p> <p>(ب) پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> موضوع ختم نبوت را در کدام حدیث مطرح می فرماید؟</p> <p>(ج) اگر پیامبر در مرحله دریافت وحی و رساندن آن معصوم نباشد چه اتفاقی روی می دهد؟</p> <p>(د) اولین و بزرگ ترین معلم قرآن چه کسی است؟</p> <p>(ه) هدف رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small> برپایی چگونه جامعه ای بود؟</p> <p>(و) انبساط جهان بیانگر کدام جنبه اعجاز قرآن است؟</p> <p>(ز) یکی از علل بی نیازی قرآن کریم به تصحیح و تحریف نشدن این کتاب الهی چیست؟</p>

۱/۵	الف) تلاش برای برقراری عدالت و برابری از سوی رسول خدا ﷺ را توضیح دهید.	۷
۱/۵	ب) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی را شرح دهید.	
۱	ج) نیازهای متغیر چگونه نیازهایی هستند و در اسلام چگونه به آن‌ها پاسخ داده شده است؟	
۱	د) نیاز شناخت هدف زندگی را برای انسان توضیح دهید.	
۱	ه) چرا تحریف تعلیمات پیامبر پیشین، آمدن پیامبر جدید را ضروری می‌کرد؟	
۱۶	جمع نمرات	

پاسخ‌نامه تشریحی امتحان شماره (۲)

ز) ۱- تلاش و کوشش مسلمانان ۲- عنایت الهی ۳- اهتمام پیامبر ﷺ در جمع‌آوری و حفظ قرآن (یک مورد کافی است).

سؤال ۷

الف) یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا ﷺ در این شرایط آن حضرت درآمد بیت‌المال را به تساوی میان مسلمانان تقسیم کرد و فرقی میان عرب و غیرعرب نمی‌گذاشت. اجرای عدالت بود و ایشان در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه‌ای عادلانه بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند. این اقدام در شرایطی بود که در جامعه آن روز تبعیض و تفاوت طبقاتی یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی‌کرد.

ب) اسلام یک دین اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به فرد، به زندگی اجتماعی نیز توجه کامل دارد و تا آنجا که مقدر بوده است به برخی احکام فردی همچون عبادت، جنبه اجتماعی داده است. اصولاً یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که جامعه‌ای بر پایه عدل بر پا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی را براساس قوانین عادلانه بنا نهند. این هدف بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر نیست. قرآن آیات متعددی دربارهٔ خمس و زکات و حقوق و مسئولیت‌های خانواده و چیزهای دیگر دارد که اجرای این قوانین بدون تشکیل حکومت میسر نیست.

ج) نیازهای متغیر از درون نیازهای ثابت پدید می‌آیند و در واقع روش‌ها و شیوه‌های مختلف پاسخگویی به نیازهای ثابت هستند. معارف اسلامی به گونه‌ای است که متخصصان دین می‌توانند از درون آن با توجه به نیازهای جدید به وجود آمده، قوانین جامعه در مورد بانکداری، اسکناس، خرید و استفاده از سلاح‌های جدید را استخراج کنند و در اختیار مردم قرار دهند.

د) انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند؟» و کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر زندگی‌اش را صرف آن نماید. او می‌داند اگر هدف حقیقی را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است.

ه) به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی و عدم توسعه کتابت تعلیمات انبیا به تدریج فراموش می‌شد یا به گونه‌ای تغییر می‌یافت که با اصل آن متفاوت می‌شد. بر این اساس پیامبران بعدی می‌آمدند و تعلیمات اصیل و صحیح را بار دیگر برای مردم بیان می‌کردند.

سؤال ۱

الف) مربوط به معرفی ایشان به عنوان بهترین فرد و تعریف شیعه به عنوان پیروان ایشان

ب) عصمت ائمه اطهار ﷺ

ج) ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام

د) خداوند با فرستادن پیامبران راه عذر بهانه‌جویی را بر بندگان بسته است.

ه) منظور نیازهای مربوط به برنامه زندگی و هدایت انسان‌هاست؛ یعنی همان نیازهایی که پیامبران به خاطر آن‌ها فرستاده شده‌اند.

سؤال ۲

الف) درست

ب) درست

ج) درست

سؤال ۳

الف) ← ۵

ب) ← ۲

ج) ← ۴

د) ← ۳

سؤال ۴

الف) کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست، «طاغوت» نامیده می‌شوند.

ب) دین اسلام راه و روشی که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده است.

سؤال ۵

الف) گزینه ۳ «مصدق اولی الامر در آیات قرآن بیان نشده و پیامبر ﷺ وظیفه داشتند ایشان را معرفی کنند.

ب) گزینه ۳ «این گزینه مربوط به علل ختم نبوت است.

سؤال ۶

الف) تبعیض رواداشتن در اجرای عدالت

ب) حدیث منزلت

ج) دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.

د) پیامبر اکرم ﷺ

ه) هدف برپایی جامعه‌ای بود که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون یکسان باشند.

و) اعجاز محتوایی - ذکر نکات علمی بی‌سابقه